

maastricht in 1963

Hölderlin heeft eens geschreven: "Oud te worden te midden van jonge volkeren, schijnt mij een genot". Zijn deze woorden niet bijzonder van toepassing op Maastricht. Samen worden wij steeds ouder, maar ondanks dat is er iets jongs dat het voor ons steeds weer aantrekkelijk maakt om in deze stad te leven en te werken.

Het jaarboekje dat nu voor U ligt geeft er weer getuigenis van: oud en jong, dat "schijnt mij een genot".

Wij zien, dat het in werkelijkheid ook zo is en hopen dat het zo blijft in 't komend jaar.

Mr. W. Baron Michiels van Kessenich
Burgemeester van Maastricht

Rustig temidden der woedende baren! Zo was het jaar 1963 voor de stad Maastricht. Een nauwelijks herkenbare golf in de zee van jaren en eeuwen tussen gisteren en morgen. Een jaar zonder schokken, een jaar zonder vreugdevuren langs de avondhemel. Een jaar van werken. Van studeren. Van voltooiën en voorbereiden. Een jaar van bezinning op verleden en toekomst. Het zou een jaar van volmaakte vrede, van ongeschonden rust en ongeschokte activiteit genoemd mogen worden, ware het niet dat mens en stad, iedere mens en iedere stad, met ontelbare vezels steeds nauwer verbonden raakt met heel de wereld rondom. Het snikken van een vertrappt negerkind, de angstschreeuw van een vrouw uit Perzië, de schokkende adem van een in een Duitse mijn opgesloten man, de gebroken roep van een vermoorde, dat alles trilt steeds duidelijker, steeds onontkoombaar door in iedere stad, in elk mens, waar ook ter wereld. Een dictator ergens in het zuidelijk halfrond zet de vredesnaald op oorlog voor heel een wereld. Een gewerschot doet miljoenen en miljoenen het hart van pijn en angst ineenkrimpen. De dood van een oude man vertroebelt de ramen der toekomst voor allen. Niemand is meer alleen. Geen mens. En geen stad. Geen Maastrichtenaar en ook niet Maastricht.

Met de gehele wereld volgde zo ook Maastricht de banen van de ruimtebestormers uit Rusland en Amerika; treurde Maastricht om de slachtoffers van natuurrampen in Perzië, Italië en Griekenland, beleefde de stad de ontvluchtelingen van achter het ijzeren gordijn; trilde ook Maastricht van angstige onzekerheid bij de raketgebeurtenissen in Cuba; voelde Maastricht de politieke en economische onrust in Frankrijk, de taal-onrust in

België, de morele troubles in Engeland. Zo heeft ook Maastricht neergeknield, met miljoenen kerke-lijken en onkerke-lijken, bij de baar van Z.H. Paus Johannes XXIII, de inspirator van een nieuwe Christus-liefde, de bejaarde vernieuwer van de geest in- en buiten de Kerk, de initiator van het Concilie dat, geestelijk gezien, het aanschijn der aarde zal moeten helpen vernieuwen. En Maastricht heeft meegejubeld, toen de witte rookwolk uit de Sixtijnse kapel Z.H. Paus Paulus VI als opvolger aanwees. Want hij zou voortzetten wat zijn vaderlijke en wijze, van God geïnspireerde voorganger begon: de vernieuwing van het aanschijn der aarde, het, samen met de tweeduizend Concilievaders losweken van de Kerk uit soms vermolmdes tradities en het openbreken daarvan naar de Nieuwe Tijd vol nog niet te voorziene machtige mogelijkheden en nog ongeken- de diepe verlangens.

Zo heeft ook Maastricht, met ogen van schrik en met een onzegbaar verdriet, het dubbele gewerschot gevoeld dat die andere, maar jonge, vernieuwer op het vlak ener sterk-menselijke wereld- en landspolitiek, naast zijn tot symbool ge- worden Jackie, neersloeg: de onvergetelijke, aller, ook onze dank verdienende J. F. Kennedy, de grote, moderne president van de, ofschoon zelf nog gees- telijk in ontwikkeling zijnde, krachtige Verenigde Staten van Amerika. Ook Maastricht heeft toen, met de verbeterde mond van de wil om de toekomst- wereld vrij en vol vrede te maken, naast Kennedy's moedige opvolger Lyndon B. Johnson, gelopen achter de affuit met het stoffelijk overschot, en naast de vele tientallen leiders van keizerrijken, koninkrijken en republieken, nu meer dan ooit be- reid de goede strijd te strijden.

Maastricht leefde mee. Met heel de bewogen en in beweging zijnde wereld, alle maanden, alle weken, alle dagen. Intens en oprecht. Beseffend dat zelf-werken de eerste en de belangrijkste bijdrage moest zijn aan de wereld die bezig is zich te vernieuwen. Op elk niveau. Op ieder vlak. En daarom ademloos vormend aan de stad en aan het leven der mensen. Schijnbaar in 't wilde weg. In werkelijkheid volgens zeer bewuste plannen. Met de blik zowel naar het verleden als naar de toekomst.

Elk jaar heeft een eigen gezicht. Het gezicht van een mens. Van een kind dat, met grote ogen, juist toe is aan zijn eerste levensontdekkingen, of van een vermoeide grijzende man. Van een meisje in haar lente, van een jongeman in de volle ontplooiing van zijn levenskracht, of van een vrouw waarover de regen van grote zorgen viel. Een gezicht met

het stempel van weemoed of levenslust, van vreugde of smart. Het jaar 1963 had voor Maastricht het gezicht van „De vrouw met de glimlach”. Niet met de glimlach van de beroemde kathedraal-engel van Reims, vervuld van de vrede der aarde en der hemelen, van de vrede die als een eeuwige troost over de mensen licht. Ook niet de glimlach der Frans-genaturaliseerde Mona Lisa, geraffineerd, met de verleidende politieke vriendelijkheid waarmee ze op haar eerste goodwill-reis de Amerikanen verbijsterde. Maar met een glimlach tussen beiden in. Een glimlach die evenzeer van mildheid getuigt als van sterke wil; een glimlach vol innerlijke rust en vol daadkracht. De glimlach van het vrouwenbeeld dat dit jaar uit de Maas naar boven gehaald werd. Samen met een, even voorlopige als verrassende, rijkdom aan beelden, beeldfragmenten en munten, welke beloven een nog ongekend venster te openen op de historie van Maastricht.

Hoeveel en hoe weinig tegelijkertijd weten wij van de oudste geschiedenis onzer stad! Hoeveel vermoedens, suggesties en aanwijzingen daaromtrent liggen nog in publicaties geborgen, en reeds talloze jaren, zonder dat daar daadwerkelijke verdere aandacht aan gegeven werd of kon worden! Sedert 1915 wist men reeds, dank zij mededelingen van Ir. de Ronde van Rijkswaterstaat — gepubliceerd in 1923 — dat zich op een, thans juist bevonden, plaats in de Maas een brugpijler moest bevinden. Doch eerst medio 1963, toen de Rijkswaterstaat baggerwerkzaamheden uitvoerde ter uitdieping van de vaargeul, ontdekte men op het snijpunt van lijnen uit de Eksterstraat oostwaarts

en van het brug-St. Servaasbeeld zuidwaarts een vierkante palissade, aan de zuidzijde waarvan zich een stroombreker bevond. Onderzoekingen door duikers van de Stichting voor Onderwater-onderzoek uit Amsterdam en naar boven gehaalde steenbrokken, palissade-hulzen en fragmenten van beeldhouwwerken wezen uit dat de stroombreker met „allerkostbaarst historisch puin” gevuld was en dat aangenomen mocht worden dat het om een pijler ging van een uit de Romeinse geschiedschrijving bekende Pons Mosae. Een later profielonderzoek door duikers, gesteund door de hogedruk-brandspuit van de gemeentelijke Brandweer, die de door de duikers op de bodem der rivier aangetroffen ruïnes en bouwfragmenten onder water schoon spoot, verraste met de mededeling dat bedoelde (brug-) dam circa dertig meter breed was en vanaf de oostelijke oever circa tachtig meter

diep in westelijke richting liep, en dat verder een gemetselde, althans gestapelde muur werd ontdekt met een hoogte van circa anderhalve meter. En die dam zou een wal zijn van door de eeuwen heen uiteen gevallen pijlers (waarvan de meest oostelijke werd aangeboord) van een brug uit de laat-Romeinse periode, van einde derde- of begin vierde eeuw, aansluitend op het castellum. Van een brug die juist in die toenmalige situatie der Romeinen moest zorgen voor goede verbindingen ten behoeve der legers, een brug welke gebouwd was uit houten palen met ijzeren punthulzen en ter versterking gevuld met puin van verwoeste gebouwen, van een tempel en zelfs van grafmonumenten. Tal van voorzichtige verklaringen, van belangrijke suggesties, liepen deskundig of hoopvol op de resultaten van het officiële rapport van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek vooruit en

wisten in en buiten de stad, tot ver in het buitenland een grote belangstelling los te slaan. Want zij gingen vergezeld van lange, boeiende lijsten van telkens weer nieuwe vondsten, welke uit de „Monumentenmijn in de Maas” uur na uur naar boven werden gebaggerd. Een belangstelling die zich onmiddellijk na de officiële bekendmaking op 21 juni door deze Rijksdienst, ontlaadde in een begrijpelijk-zenuwachtige strijd rond het middel „baggermolen”. Binnen- en buitenlandse kranten, radio en T.V. mengden zich in deze strijd. Fel en geïnteresseerd, met als resultaat dat de tweede serie onderzoeken einde november met duikers ingezet werd. Ondertussen verhuisden naar de Bonnefanten, waar zij ter bezichtiging werden opgesteld, de soms enorme brokken beeldhouwde steen zoals: een groot fragment van een grafsteen met beeldhouwde kop, een kapiteel met sirene, een bijna levensgrote beeldhouwde leeuw met een paardekop tussen zijn klauwen, een versierde kroonlijst, een koperen Vespasianus uit 70 n. Chr., een zeer gave bronzen Antonius Plus uit de 2e eeuw, tegels, een romeins breekijzer, palen met puntige voet-koker, de rechterhoek van een tympanon met een mannenfiguur in hurkende houding plus schaapkop en een slangachtig dier, een beeldhouwde Marsfiguur die in de rechter hand een speer draagt en met de linker een schild vasthoudt dat aan de voet staat, een fragment van een vrijstaand beeldhouwwerk: schouderdeel met gedrapeerde kleding van een Jupiter?; een aan drie zijden geschubd fraai trapezium-basement; een op mergelfragment beeldhouwde man met koe, voorafgegaan door ruiters (vaag bewaard) te paard; een circa 75 cm hoog Romeins beeldhouwwerk, voorstellende aan de rechterzijde een statige, ge-

zeten figuur met een glimlachend gezicht, met golvend haar, dat in een knoet eindigt en kijkend naar — of bezig met (rechts) een ernstig verweerde staande figuur; een steen met vrouwenfiguur (Juno), waarnaast (links) twee figuren die iets aanbieden (de eerste biedt een hoorn aan, gevuld met vruchten) en die beiden gekleed gaan in prachtig gedrapeerde gewaden; een fragment grafmonument met inscriptie en wijndruiven-ornament; een 40 cm hoog fragment van een terracotta godenbeeld: deel van een heup met een gordel, een platte steen met inscripties I TraTu FLOR N (daaronder) FILI (daaronder) INIDOPU (daaronder) XIII. Links van dit cijfer bevindt zich een kop. Onder het cijfer bevindt zich een liggende figuur die kapt. Fibulae, gestempelde en ongestempelde scherven,

munten en versierde steenbrokken vullen de reeks belangrijkste vondsten aan, welke tot de oudsten van het land schijnen te behoren, en welke nu reeds van Europese betekenis geacht worden. Zal Maastricht er op de duur een apart museum aan verwerven?

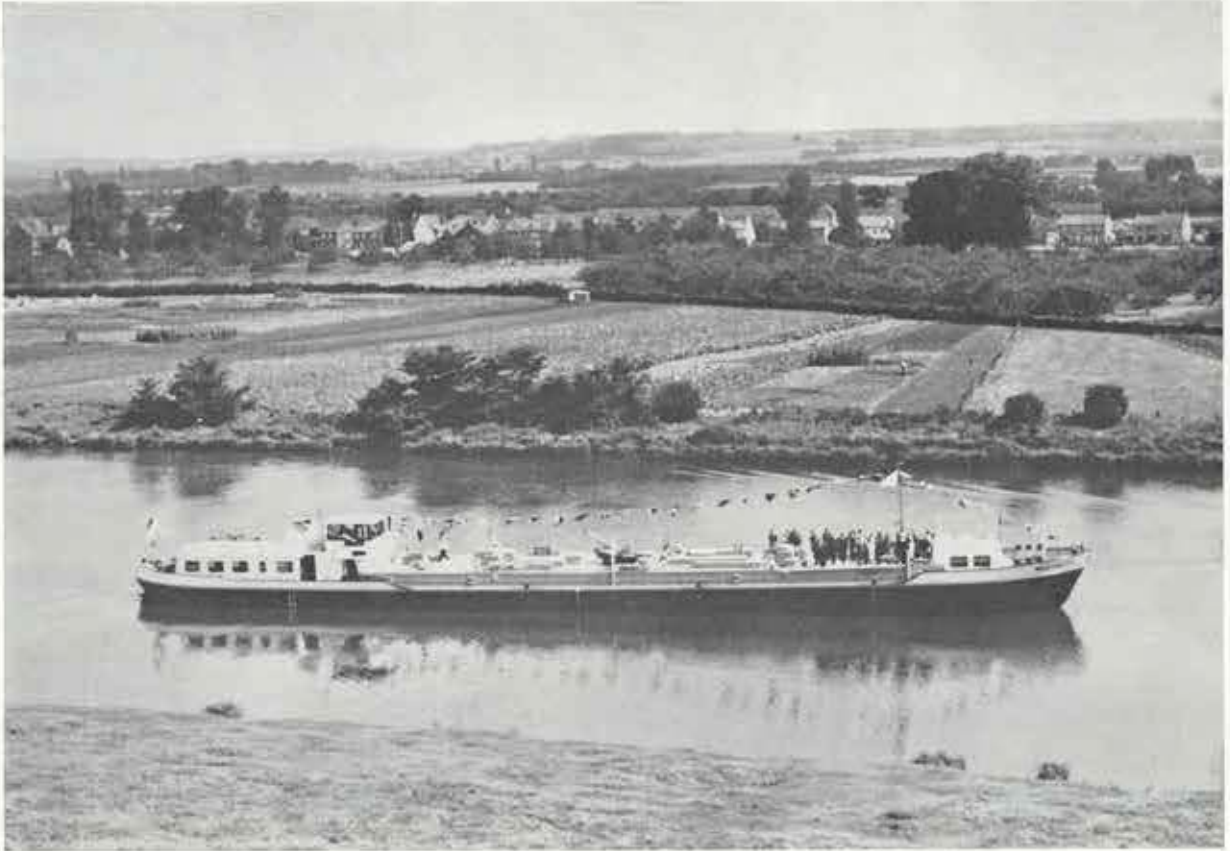
De niet minder spectaculaire vondsten in een opgravingsterrein aan de Stokstraat (saneringsgebied) steunen deze hoop en deze verwachtingen. Daar werden in de kelders van de voormalige brouwerij Rutten, grenzend aan de nog in gebruik zijnde wijnkelders van Polis — waar in 1840 reeds door de toenmalige stadsbouwmeester M. Hermans sporen van een laat-romeins gebouw werden gevonden — een „hypocaustum”, een Romeinse verwarmingsinrichting, ontdekt, dat men hoopt in zijn geheel te kunnen blootleggen, te conserveren en voor het publiek toegankelijk te stellen, een bezienswaardigheid welke, volgens de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek, van aanmerkelijk grotere importantie zal zijn dan alle tot nu toe gedane vondsten elders in Nederland. Nog steeds worden de opgravingen met grote omzichtigheid, met spatel en mes om zo te zeggen, voortgezet, nauwlettend gevolgd door de gehele gemeentelijke overheid, die, waar zij kan, verdere opgravingsmogelijkheden snel realiseert. Tot nu toe zijn de overblijfselen ontdekt van niet minder dan drie grote gebouwen, uit verschillende Romeinse perioden, met een uitgebreide, vermoedelijk volledige verwarmingsinstallatie en badcentrum. Voegt men aan deze nieuwe historische schatkamer-verrijkingen der stad nog het (voorlopige) resultaat toe van het onderzoek op het in 1961 uit de geopende Noodkist van St. Servaas teruggehouden pakket — twee zilveren muntjes, ver-

moedelijk uit het midden der 12e eeuw, de tijd van de vervaardiging van het huidige schrijn, verder purperen stofresten, welke vermoedelijk afkomstig zijn van de bisschopsmantel van St. Servaas, en meerdere zeer oude weefselresten — dan mag de historische stad, het Maastricht van gisteren, meer dan tevreden zijn over het zojuist uitgeluide jaar.

Maar naast het Maastricht van gisteren staat het Maastricht van morgen, naast de stad van het verleden, de stad van de toekomst. En deze vraagt van de heden-mensen geen geringere aandacht, een niet mindere zorg. Integendeel Bevolkingsaanwas en verdere sociale ontwikkeling; een met de dag groeiende woningbehoefte in een stad, welke ten dele verjongd, ten dele uitgebreid moet worden ondanks de stilaan uitgeput rakende uitbreidingsmogelijkheden, de internationalisering van handel en wandel, met zijn steigerende verkeersproblematiek — bij ten overvloede nog een barrière als de Maas — en snelle E.E.G.-aanpassingen — bij een zeer hoog percentage ongeschoolde arbeiders — stellen aan de leiding van gemeente en industrie eisen, waaraan alleen met een visionair toekomstbeeld verantwoord tegemoet getreden kan worden.

Ook van de industrie? Men is er tegenwoordig wel van overtuigd dat in een stads-beleid tal van inzichten, plannen en voorzieningen, zowel wat het karakter der stad als wat haar cultureel en sociaal leven betreft, waarde en doel verliezen en zelfs averechts kunnen werken, indien het economische beleid niet mee uitgebreid, aan de tijd aangepast

en verstevigd wordt. En, afgezien van de belangrijke doch wellicht slechts tijdelijk toevloeiende Belgische en Duitse koopkracht, zal dit economisch fundament vooreerst en vooral gezocht en gevonden moeten worden in de plaatselijke industrie. In dat opzicht is 1963 zeker niet teleurstellend geweest. Want terwijl de opinies in en rond de Raad nogal uiteenliepen over het eventuele gevaar van de industriële opkomst der Kempen (tot aan de Nederlandse grens), ging in Maastricht herhaaldelijk de nationale driekleur in top. Met de wetenschap dat in 1961 precies 96 bedrijven met tien of meer personeelsleden aan in totaal 14987 personen arbeid verschaften met een jaaromzet van fl. 397.133.000 — waarvan voor fl. 77.519.000 werd geëxporteerd — beleefde de stad in het afgelopen jaar enkele gebeurtenissen, die het aanwezige begrip voor de steeds verder gaande mechanisering en automatisering duidelijk onderstreepten.

Wij wijzen daarvoor op het (in symbolische zin) rooskleurige productie-resultaat van de in 1963 in werking getreden fusie van de N.V. Tabaksindus-

trie v/h Gebr. Philips N.V. met de Velasquez- en Duc George-fabrieken. De charmante Maastrichtse Carmens oftewel „cigarettefabriek“ mogen dan „ook al aan de (Martinez-)sigaar“ geraakt zijn en hebben moeten overschakelen naar de machine-bediening, de vijfhonderd arbeiders van dit moment met hun productie doen de directie der ook inwendig verjongde fabriek zich iedere dag opnieuw de vraag stellen „Waar halen wij het personeel vandaan voor de verdere uitbreiding?“

Met de Vier Gezusters heeft de stad aangenaam toegekeken bij de champagne-doop, uit naam van de Verkoopassociatie Enci-Cemij N.V., van twee grote, zich zelf lossende, cement-tankers, de „Ymond“ (290 ton) en de „Maasvallei“ (550 ton), die de afnemers winst aan tijd en arbeidsbesparing leveren samen met de onverpakte cement, zowel boven als beneden de grote rivieren.

Ook de N.V. Porselein- en Tegelfabriek MOSA drong zich in het feestelijk nieuws met de opening, door de Burgemeester, van een Vloertegelfabriek met volautomatische aardbereidingsinstallatie en automatische persen voor vloertegels.

Dat de N.V. Kon. Sphinx-Céramique dit jaar eveneens van de partij zou zijn, wie had anders verwacht!

Na een vriendschappelijke strijd met Koning-Voetbal in het rood-wit shirt van M.V.V., legde zij beslag op het terrein en omgeving voor een, door de Burgemeester weer, geopend raccordement: „Ceres”, een enorm opslag- en transportbedrijf met rechtstreekse aansluiting op het Spoorwegnet en met een eigen toekomst-haven. Een complex met los- en laadplaatsen voor spoorwagens, met garages, reparatie-werkplaatsen, tankstation, opslagplaatsen en grondstoffen-loodsden. En daarmee nog niet tevreden stichtte zij in de wijk KALAMAKI van de Griekse stad CORINTHE de „Royal Sphinx Hellas S.A.”, de eerste Maastrichts-Griekse sanitair-fabriek, voor de bediening waarvan zij een veertigtal Griekse mannen „ter lering” naar de stad aan de Maas haalde. M et hun problemen, al was het alleen al maar voor wat de viering van hun Pascha en het in de open lucht grillen van het Paaslam in tijn en knoflook en het „koppen” van de donkerrode Paas-eieren betreft.

De Koninklijke Nederlandse Papierfabriek deed het nog meer spectaculair. Alvorens de witte anjers te plukken, bereidde zij de stad dag en nacht (en speciaal 's nachts) op het feest voor met een fijn-schrijlde fluittoon, die vele zenuwen in spanning bracht. Daarna hees zij de vlaggen. En in het bijzijn van honderden gasten, opende Z.K.H. Prins Bernhard, op 7 juli, het nieuwe, in 18 maanden voor ruim zeventig miljoen gulden gebouwde en ingerichte fabriekscomplex met de immense, electronisch bediende en gecontroleerde P.M. 6, de voorlopig alvast automatisch 30 duizend ton gestreken papier vervaardigende machine, welke de

K.N.P. rangschikt onder de belangrijkste papierproducenten van Europa. Het werd een Breugheliaans feest. En niet alleen voor de genodigden. De 2045 personeelsleden (sterkte op 31 december 1962) met echtgenoten of verloofden, zwermden in de namiddag, als in een bonte carnavalsstorm, met hun consumptiebonnen uit over de stad, eerst naar de Dominicanenkerk, die door vierduizend gebraden haantjes en even zovele flesjes rode wijn omgetoverd was in een monster-restaurant, en daarna, bij felle bliksem, donder en wolkbreuk, naar de talloze café's, waar de „P.M. 6” het middelpunt was van ontelbare heildronken. Geheel volgens oeroude en blijde Maastrichtse traditie.

En voor de stad. Vooral voor deze stad. Waar de nieuwe plaats in de vernieuwde Benelux- en Europese constellatie een scheppende geest van vernieuwing onmisbaar maakt. Maar waar deze geest van vernieuwing tevens onlosmakelijk verbonden moet zijn met een diepe eerbied voor de cultuur-historie der stad. Een synthese dus van oud en nieuw. „Waarbij enerzijds het oude wordt benaderd vanuit de nieuwe levensstijl en het actuele behoefte-schema, en waarbij anderzijds de nieuwe behoeften worden ingebed in het overgeleverde technische milieu”.

Hoezeer het besef van de noodzaak dezer synthese aanwezig is in het stadsbeleid moge al blijken uit de heldere en belangrijke publicatie „Stedebouw en cultuurhistorische waarden in Maastricht” (1963), van drs. J. J. J. van de Venne, directeur van Openbare Werken in Maastricht; praktisch blijkt het uit de plannen van de grote vernieuwingen naast die der verjonging van het

stadscentrum: de ononderbroken sanering van verschillende wijken in de binnenstad. Een stedenbouwkundige omvorming dus waarin, bij het streven naar de harmonische ontplooiing van de samenleving in haar talrijke levensuitingen, rekening gehouden wordt met de nieuwe functies der stad, zoals de woonfunctie, de industriële functie, de functie van regionaal verzorgingscentrum, de culturele functie en de functie van het verkeersknooppunt in een driehoek van landen en volken. Al deze functies zitten in elkaar verweven. En dit brengt de noodzaak mee dat het stadsbeleid, in casu het beleid van Openbare Werken, steeds nauwer betrokken wordt bij praktisch alle sectoren van het maatschappelijke leven. Niet alleen van de woningbouw en het verkeer, maar ook van de industrie-vestiging, van de maatschappelijke zorg, van de volksgezondheid, van het onderwijs en van de sociaal-culturele voorzieningen.

De plannen van O.W. voor het jaar waren dan ook niet gering. Werkte zij in 1962 aan niet minder dan 121 kapitaalsprojecten, waarvan er in dat jaar 38 werden voltooid, waarvan er voorts 37 in uitvoering kwamen en waarvan de rest voorbereid werd, 1963 hoopte tal van projecten uit de beide laatste categorieën in uitvoering — dan wel tot voltooiing te brengen en daarnaast nieuwe projecten voor te bereiden. Men hoopte tenslotte het nagestreefde bouwprogramma van 900 woningen per jaar te bereiken, in elk geval het aantal van 734 woningen in 1962 voorbij te streven. En hief daarom het nieuwjaarsglas met vertrouwen en met hoop op „veel geluk en zegen”. Dat Sinterklaas de oude schaatsen uit het vet deed halen en vele „schoentjes” met nieuwe, blinkende doorlopers vulde, verhoogde de pret eerder. Maar toen daags voor

Kerstmis de vlaggen op de ijsbanen en de vlagjes op de stadsbussen verschenen, begon men onbewust aan een winter die luid en lang van zich zou doen spreken. Het schaatsgenot, tot op het Vrijthof toe, ging te lang duren en verloor zijn aantrekkelijkheid onder de stringente kou die de barometerstand in de richting van — 20 graden dreef. De kolen werden schaars en werden bij mondjesmaat over de stroom van „klanten” verdeeld. Overvloedige sneeuwval en voortdurend gladde wegen begonnen snel ernstige overlast en bedreiging voor alle vervoer tot gevolg te hebben. En terwijl de schaatscracks zich bij duizenden gereed maakten voor een historische Elfstedentocht, trokken de zeven mechanische, de zeven elektrische zandstrooiers en de volautomatische morgen na morgen en vaak nacht na nacht over de straten en wegen, kwistig hun 1200 ton zand en 464 ton zout uitwerpend ten behoeve van het verkeer in en rond de stad. Zij strooiden voor ca. fl. 23.000,—; terwijl 1962 slechts goed de helft nodig had. Maar ook de idyllische sneeuw werd een plaag, waarvan de bestrijding, behalve de automatische sneeuwruimer en de talrijke sneeuwschulven, nog de inzet van het totale potentieel aan mankracht en materiaal eiste. Het was een sneeuwberg van 5400 ton die geruimd moest worden. De winter begon een gevaar te worden. Van de in januari-februari nagestreefde woningen, volgens normaal bouwprogramma, kwamen er slechts 8 klaar. Ook andere gemeentelijke plannen, zowel wat betreft kapitaalswerken als wat betreft onderhoudswerken, begonnen ernstige stagnatie te ondervinden. Daarbij kwam nog het feit van de gas- en waterleidingen die op een diepte van 1 meter in de grond liggen. De vorst zat reeds op 95 centimeter; het dreigend

bevrozen van de leidingen hing in de lucht. En alsof dat alles nog niet genoeg was: de hoge waterstand van de Jeker deed de bewoners van de binnenstad stil zijn. Openbare Werken greep in, legde de Jekerarm (Heksenhoek, Ververhoek, Pieterstraat, Achter de Oude Minderbroedersstraat) droog en voerde het water via de andere arm (Molen van Clemens, onder de Begijnenstraat) af. De overstroming kon beperkt worden tot een gedeelte van het Jekerdal, waar nochtans twee gezinnen geëvacueerd moesten worden. Het was om dol te worden. Voor de honden — die plotseling aan de lijn moesten en, met hun vijanden, de katten (meer dan 300 tesamen) een „prik” moesten gaan halen in de Dominicanenkerk, waar de Maas-trichtse dierenartsen een perfecte vierdaagse hadden georganiseerd. En voor de mensen — die, op het melodieuze heupwiegen van „t Nisjeke”, hun „anti-spuitje” in een bruisende Carnaval zochten. Voor O.W. was het leed echter nog niet geleden. De opdooverschijnselen openbaarden zich als een schimmel vol puisten over heel de stad. Vooral de klinkerstraten (zoals het binnenplein van de Markt, de Statensingel met zijn vrachtvervoer van anderhalf miljoen ton per dag, het Kon. Emmaplein, de Calvariestraat, Het Bat, Brusselsestraat en parallelwegen langs de Tunnel aan de Akerstraat), alle in 1961 en 1962 gelegde trottoirs (Hoenderstraat, Wijker Brugstraat, Rechtstraat e.a.) en de oudere wegen met zwaar verkeer (Hertogsingel, Prins Bisschopsingel en Jekerweg) waren er bedenkelijk aan toe. Met veel overuren moesten snel provisorische herstellingen worden uitgevoerd. Het definitieve herstel zou maanden gaan duren. De kosten van de opdooi-schade werden meteen al geschat op een bedrag van enkele tonnen.

Een niet zo verblijdend begin dus van het jaar 1963. Maar de glimlach keerde spoedig terug. Een glimlach, die geen feestelijk vertoon van doen had om verheugd te kunnen zijn over het geslaagd voltooiën van een aantal projecten. Zo ging, in stilte, op 28 maart reeds de voetgangerstunnel aan de Scharnerweg open, waarmee meteen het doodvonnis over de monsterlijke Passerel getekend was. Zo verschenen zonder tamtam in de vroege morgen van 16 mei de gele stadsbussen en het overige verkeer op het gereconstrueerde Stationsplein — nog zonder tweede rijbaan en nog zonder definitief wegdek. Even geruisloos kwam een einde aan de sanering van het goederenstation „Bospoort”, met royaal laadperron voor de vrachtauto's. Voorbij de MOSA maakte een rij onooglijke huizen, nabij de Nieuweweg, geruisloos plaats voor een ruime aan- en afvoerplaats voor vrachtauto's van de vrijgekomen expeditie-afdeling dezer fabriek. En even geruisloos verdwenen de drie houten bruggen over het Kanaal, waaruit, tussen M. Grachtstraat en Vijf Koppen, langzaam de lang-beloofde Maasboulevard naar boven rees, die einde-juni reeds tot voorlopige, maar officiële parkeerplaats werd gebombardeerd. Zelfs de „Bloedbak” werd herinnering en historie, zodat de Jeker daar een heel stuk vrijer en aangenamer kon ademen. Dezelfde stilte omringde de klaargekomen reconstructie Bourgognestraat, de verbetering tracé Heerderweg- Meerssenerweg, de verbreding Wijngaardstraat, de aanleg parkeerkom Plenkershoven en de aanleg centrumplein Caberg. Maar toen werd het stilaan tijd om eens een beetje feestelijk te gaan doen. Ook al omdat de eindeloze regen de vacantietrips in onderwaterballetten begon te veranderen. De eerste gelegenheid deed zich voor op

26 juni. Toen opende de Burgemeester het Winkelcentrum Pottenberg officieel door het rood-wit-blaue lint plechtig en volgens plan door te knippen. Dat was het sein om de gezichten onder de zwarte, rode, gele en blauwe druipparapluies met trots te doen opzien naar dit derde winkelcentrum sinds 1959 door de Bouwvereniging Sint Matthias verwezenlijkt (na Caberg 1959 en Malpertuis 1960) dat straks, wanneer de 1280 woningen, 18 winkels en bedrijfsruimten, de scholen, het gemeenschapshuis, de kerk, de kinderspeelplaats en de openbare groenvoorziening een klaar geheel vormen, ongetwijfeld mogelijkheden bezit voor een sterk gemeenschapsleven. Ondanks de nabije grens.

De tweede feestdag was 4 juli, toen de Gouverneur de Scharnerwegtunnel officieel opende en daarmee het oude bittere sprookje van de overwegmisère tot een ongeloofwaardige fabel uit het rijk der fantasie verklaarde. De stralende zon en de Maastrichtse Politiekapel vochten om het overwicht. De laatste wonnen en mochten de tunnel derhalve vol muziek blazen en de harten vol vreugde, omdat er een definitief einde gekomen was aan de nacht-, maar vooral dag-merrie van zestig maal per dag neergelaten afsluitbomen. Thans kunnen de in 1959 getelde 50.000 verkeerseenheden per dag, in 1963 zeker niet geringer, ongehinderd en snel „Tussen Keulen en Parijs” (zoals het in de voetgangerstunnel aangebrachte muurreliëf zegt) de stad binnenrijden of verlaten. Heel wat sneller dan de ouderwetse postkoets van Van Gend en Loos, waarmee de Commissaris der Koningin in Limburg, dr. F. Houben, Burgemeester Mr. W. Baron Michiels van Kessenich, ir. J. Lohmann, President van de N.V. Nederlandse Spoorwegen, Ir.

L. Raedts, hoofdingenieur-directeur van de Provinciale Waterstaat, ir. J. A. Beckering-Vinckers, hoofdingenieur-directeur van de Rijkswaterstaat in de directie Limburg en loco-burgemeester G. Gijbels hun eerste tunnelrit maakten, op de voet gevolgd door vijf ver-vooroorlogse auto's waarin o.a. de heren wethouders Mr. W. Korn, Mr. F. Duynstee en C. Pieters hadden plaatsgenomen. Dat de zuidelijke rijwieltunnel, met ingebouwde luchtverversingsinstallatie in tijd van nood getransformeerd kan worden in een combinatie van twee schuilkelders voor elk honderd personen, is een bijkomstigheid waarvan wij hopen dat zij alleen maar een papieren bijkomstigheid zal blijven. In elk geval: de stad verloor op die dag haar glimlach niet. En zij bleef hem behouden. Zowel om het grootse, nieuwe plan Malberg met zijn 2300 woningen het vierde winkelcentrum, dat men door arbeidsbesparende werkmethoden snel hoopt te kunnen verwezenlijken; het terrein ervoor wordt dit jaar reeds bouwrijp gemaakt. En de glimlach bleef, ondanks het feit dat de woningproductie in 1963 met slechts plus minus 500 woningen het diepste punt bereikte sedert 1955. De oorzaken? De geringe toewijzingscontingenten, de door de prijsvorming moeilijk „rond” te krijgen kleine complexen woningwetwoningen, waren er even weinig vreemd aan als de zeer langdurige vorstperiode. Maar ook de veelbesproken bouwvakkers-pendel naar Duitsland speelde zijn partij in het oorzaken-kwartet. Nochtans, de glimlach bleef. En terecht. Kwamen krotopruijing en sanering in het Stokstraatplan niet goed op dreef in de „galerie” Smedenstraat? Ging de arbeid in de Stokstraat zelf, ondanks de verheugende, maar vertragende Romeinse vondsten, niet verder met 2 nieuw-gereed gekomen

panden? Vorderde aankoop en sloping van panden in het Boschstraatplan niet systematisch? Kwam Geusselt, op drie voetbalvelden na, niet klaar? Nood-sportterreinen werden voorbereid tussen Caberg-Malpertuis en de Via Regia. Het voormalige Zinkwit-terrein kwam schoon. De werkzaamheden in het Beatrixhaven-areaal vorderden gestadig. En op 16 september zette Wethouder C. Pieters met een glimlach en symbolisch vanuit een dragline de bouw in van een tweede fase in een kapitaalintensief gezondheidszorg-werk: namelijk van de tweede rioolwaterzuiveringsinstallatie (na Limmel, nu Bosscherveld).

En de andere sectoren bleven niet achter: het plan om successievelijk alle vestingwerken der stad te consolideren en te restaureren, van de walmuur in de tuin van de „Zusters onder de Bogen” tot het Fort Sint Pieter en de Hoge Bossche Fronten; plannen tot restauratie in fasen van het Stadhuis, van het Bonnefantenmuseum (dat reeds lang wacht op verdere afwerking), van het Brabants Gouvernement, waarvoor het museummateriaal reeds jaren op een zolder opgeslagen ligt, en van de schouwburg; de voorbereiding van het plan nieuwbouw Stedelijk Lyceum; de reeds in gebruik genomen nazorgwerkplaats te Limmel, dankzij de hulp van de Bouworde, de ten dele gereedgekomen verpleegstersflat van het complex Calvariënberg; de gemeenschappelijke studiezaal van Gemeente-archief en Openbare Leeszaal en Bibliotheek op katholieke grondslag; de op 16 juli door Mgr. drs. P. van Odijk gelegde eerste steen van de H. Moeder Anna-kerk aan de Via Regia, waarvoor zelfs de zon op het appèl verschenen was; de via feestelijke acties voorbereide „eerste spade” voor de Christus Hemelvaartkerk op de Pottenberg; de

feestelijke opening op 23 november, door Mr. W. Korn, Wethouder van O.K. en W., van de Sint Ambrosiusschool in Malpertuis; de in uitvoering zijnde plannen voor de bouw, door de Bouwvereniging „Gezond Maastricht“, van 119 woningen in het Heugemerveld etc. etc. en ten slotte de vergenvorderde bouw van het nieuwe Conservatorium. Jawel, er was reden te over voor een glimlach.

Tot op 2 september. Toen verdween hij even. Terwijl het eerste Rijkswaterstaats-project van de Zuiderbrug bestudeerd werd en de strijd rond de Noorderbrug met zijn geringere of grotere toegankelijkheid tot de stad voortwoekerde en zelfs de Spoorbrug in het nutteloze geding kwam, werd op die prachtige septemberdag de Maastrichtse city voor alle verkeer afgesloten. Binnen een experimentele verkeersring (waar men ook in de verdere toekomst van hoopt te profiteren) werd een begin gemaakt met de uitvoering van het besluit van de gemeenteraad van 6 augustus 1963 de somma van fl. 545.000 te voteren voor de herbestrating van de Grote Staat, Kleine Staat, Maastrichter Brugstraat, Muntstraat, Mariastraat en Jodenstraat. En het aanbrengen van nieuwe wegdekken en trottoirs zou de Gemeentebedrijven en de P.T.T. in staat stellen respectievelijk de hoofdleidingen van gas, water en electriciteit en een aantal telefoonkabels te vernieuwen. De werkzaamheden braken als een banjir over successievelijk de Grote en Kleine Staat en M. Brugstraat los, hevig maar snel, terwijl de winkelbezoekers sprongen en schoven, om niet in de kolken en diepten terecht te komen. Houten vloedertjes boden een reddende, min of meer vaste gronden aan de voeten. Maar vóór de klachten der winkeliers een dramatisch hoogtepunt bereikt hadden, waren

de ondiepten verdwenen en waren de dames-hakjes vermoordende klinkers vervangen door een provisorisch cement-dek, dat wacht om plaats te maken voor graniettegels en asfaltbeton.

Weinige weken na die jonge septemberdag opnieuw een deel der stad dicht voor het verkeer, nu de noordkant van het Kon. Emmaplein, waar fase twee van het plan der wegconstructies in verband met de Zuiderbrug uitgevoerd wordt. De gehele binnenstad schijnt in woelige beweging te zijn. Het verkeer krijgt het op zijn zenuwen, maar weet zich te beheersen, behalve misschien op enkele verkeersknooppunten, waar de politieke verkeersdienst echter snel voorzieningen treft. Dat het probleem van de door de binnenstad niet meer te slikken verkeersintensiteit (zonder daarbij nog aan de feestdagen der Belgen en Duitsers te denken), die in 1962 liefst 2157 verkeersongelukken noteerde, waaronder veertien dodelijke, 127 met zwaar, 432 met licht lichamelijk letsel en 697 met zware materiële schade, heel het jaar door in de schijnwerpers van de zorgelijke belangstelling stond, ligt voor de hand. Zowel in de Gemeenteraad als bij de Politie, die talrijke voorzieningen trof. Speciaal op kruisingen en splitsingen van wegen en straten. Met behulp van verkeerslichten, zebra's, stop-strepen, controles, verkeersopvoeding op scholen en verhoging van het aantal (50) verkeersbrigadiertjes-oversteekplaatsen. Van het verkeersprobleem tot het parkeerprobleem is slechts één stap. De parkeerruimte onder het Vrijthof kwam opnieuw ter sprake, de Maasboulevard hielp in de moeilijkheden, Wijk bleef hameren op zijn parkeerplaatsen in de Stationstraat en zelfs particulieren startten met serieuze plannen voor grote parkeergarages.

PLAN MALBERG

Plannen, ontgoochelingen, successen, problemen... de Gemeenteraad had zijn „Kaffee und Kuchen“ op de laatste raadsvergadering van het jaar, 3 december, wel verdiend. Ook al zou er geen reportageploeg van de T.V.-Norddeutsche Rundfunk uit Hamburg naar de Maastrichtse Raadzaal gekomen zijn om het typisch democratische van de Maastrichtse Raad in zijn verblindende schijnwerpers te vangen, ten behoeve van het programma „Von Nachbar zu Nachbar“. Niet te verwisselen met de nacht-bars, waarover in de loop van het jaar wel eens een voorzichtig, niet-onwelwillend woord losgelaten is.

Besturen is vooruitzien. Maar om vooruit te kunnen zien, moet men eerst overzien. Wellicht was het daarom dat de Burgemeester op een zaterdag in mei zo gretig de geboden gelegenheid aangreep om „zijn“ stad met haar aansluitende omgeving eens van uit de hoogte te bekijken, eens te overzien. De zon danste langs de vroege hemel toen hij de ruime cabine van het vijf ton wegende reclame-luchtschip binnenschoof. De twee Stermotoren begonnen te razen, en de zilveren „zeppelin“ schoot omhoog. Tot op 200, 300 meter. Met een glimlach, met de glimlach van de uit de Maas opgedolven romeinse figuur, zag hij beneden zich de stad met een langzame vaart van 25 km naderen. De in een keurslijf gedrongen stad met haar stedenbouwkundige problemen, met haar invalswegen en verkeersknooppunten, met haar city en moderne stadswijken, met haar industrialisering en recreatie. Een ten dele oude en enge, ten dele nieuwe en ruimere stad, levend, maar om nog royaler leven vragend. De Burgemeester glim-

lachte trots, en vergat een moment lang de noodzakelijke tariefsverhogingen van de gemeentebussen in haar soms aan Le-Mans herinnerende races door de onmogelijke rij-geulen van straten en verkeer, en vergat de ter kostendekking eveneens noodzakelijke tariefsverhogingen voor gas, water en electra. Hij vergat even, dat Maastricht in 1962 honderd acht- en zestig stadsbusritten per inwoner maakte en dat dit 78.1 cent per kilometer opbracht, waartegenover echter rijkosten stonden van 80 cent per kilometer. Hij vergat de privéwater-oorlog, waarbij de noodzaak van volksgezondheid de doorslag gaf in de richting van de binding aan het gemeentebedrijf. Zelfs kon hij een moment vergeten de onderbezetting van het gemeentelijk politiekorps, waar de afdeling surveillance haar surveilleringstaak ten dele moet opofferen aan de verkeersregeling en aan het verkeerstoezicht, en dat in de loop van het jaar nog verzwakt werd door het op pensioen gaan van de, met goud onderscheiden, adjudant C. J. Poolmans en door het overlijden van de „vader der verkeersbrigadiertjes“, brigadier W. J. Kieboom. Evenals het afscheid in de Raad van de fractieleiders der P.v.d.A. en der K.V.P., respectievelijk L. J. Caris en Jos. Ensink, die heenging in verband met zijn benoemingen tot voorzitter van de K.A.B. en tot lid van de Eerste Kamer.

Maar zelfs voor een Burgemeester komt aan elke luchtreis een einde, komt het moment waarop hij weer met beide voeten terug op de begane grond geplaatst wordt, te midden van de dagelijkse materiële en geestelijke beslommingen van zijn stedelingen. Problemen van groep tot groep en van mens tot mens. Ook en vooral wanneer deze mens nog jong is, „jeugd“ is. Deze belangstelling

voor de jeugd is in 1963 wel zeer bijzonder op de voorgrond getreden. Niet alleen verdedigde hij het Maastrichtse meisje, toen dit, naar aanleiding van een breed jeugdonderzoek, in discredit gebracht werd, maar hij, en heel zijn Raad, werkte ook positief mee aan elke activiteit en aan elk waardevol plan, dat het jeugdwerk, van arbeidende en studerende jeugd, de vrije tijdsbesteding en het opvangen der explosies beoogden.

De Jongeren-Sociëteit, voor studerende jeugd, ziet haar ledental sterk toenemen en maakt het Dinghuis steeds meer tot een gezellige ontspannings-toevlucht. De tijdens een spontaan en sprankelend feest tachtig jaar geworden Berchmans-Compagnie had het oude kleed afgelegd en het nieuwe der Berchmans-Sociëteit aangetrokken. Een nieuw gewaad dat haar zo ruim en jong zat, dat zij meteen ook een enorme activiteit kon ontplooiën, een „werkelijk cadeau voor de Maastrichtse werkende jeugd“. Samen met de Katholieke Jeugdraad lanceerde de Berchmans-Sociëteit het idee van de Stedelijke Jeugdraad, waarin Kath. Jeugdraad, Onderwijs, Jonge Strijd, Protestants Jeugdwerk, Vormingsonderwijs, Bedrijfsleven en gemeentevertegenwoordiger samenwerken, en die meteen na zijn samenstelling door het voltallige college van Burgemeester en Wethouders werd ontvangen en erkend als gespreks- en overleg-orgaan betreffende het beleid inzake jeugdproblemen. Een verheugend gebeuren! Immers een stedelijke aanpak voorkomt niet alleen versnippering van krachten, zij kan ook initiatieven, welke de bestaande instellingen afzonderlijk niet kunnen realiseren, bevorderen. En dat het menens is met die Stedelijke Jeugdraad, blijkt uit het eerste project dat zij wil bevorderen: de oprichting van een centraal gelegen algemene

Sociëteit voor de Werkende Jeugd. De Berchmans Sociëteit kreeg de opdracht om, via een speciaal daartoe opgerichte Stichting, dit plan te realiseren. Juist zij immers is, sinds haar gemoderniseerde opzet, bij uitstek het „tehuis” voor de werkende Maastrichtse jeugd, die medio 1960 circa 4800 jongens en meisjes, van 15 tot en met 19 jaar, omvatte. De Berchmans-Sociëteit was bescheiden begonnen in een even bescheiden zaaltje van het Jezulietenklooster, was daaruit gegroeid en verhuisde naar de kelders onder de Theresiakerk en ziet nu, in het kader van de opzet welke voorgestaan wordt door de Stedelijke Jeugdraad, uit naar een ruim en goed-geoutilleerd trefcentrum voor de werkende jeugd. Een centrum met voldoende ruimte voor de gedifferentieerde vormen van ontspanning en dat qua outillage en aankleding deze jeugd gelegenheid biedt tot gezonde ontspanning en tot creatief en zelfstandig handelen.

In het raam van de gemeentelijke jeugd-belangstelling willen wij ook de jaarlijkse Burgerdag zien, welke in 1963 op zaterdag 14 september voor de veertiende maal in de hal van het stadhuis „gevierd” werd door ruim 200 Maastrichtse jongens en meisjes van 23 jaar. De viering van het verkrijgen van stemrecht. De viering van de promotie

tot burger en burgeres der stad. Een feest waarbij van elk der nieuwe burgers en burgeressen belangstelling verwacht wordt, behalve voor de broodjes- en koffie-keuken, ook voor de zeer uitgebreide dienst-keuken van de gemeentelijke dienstverleningen en activiteiten. Een initiatie tot „Burgerschap en Burgerzin”, zoals de titel van het rijk geïllustreerde boekje luidt, dat dit jaar voor het eerst uitgereikt werd aan de jongens en meisjes die de Burgerdag meemaakten. Een boekje waarvan het eerste gedeelte, over de geschiedenis en de diverse aspecten der stad, geschreven werd door de Maastrichtse archivaris mr. drs. H. Wouters — het tweede gedeelte, een historische en instructieve indruk van het Nederlandse Staatsbestel, en de plaats van de gemeente daarin.

Dan, midden in het feest, verscheen, onder luid applaus van de nieuwe stadsburgers, van het college van B. en W. en van enkele vroeger met de eremedaille onderscheidenen, vergezeld van zijn echtgenote, „Gouverneur Houben”: de nieuwe houder van de Maastrichtse eremedaille. De burgervader stelde dr. Houben ten voorbeeld aan de jeugd. Deze immers had zijn liefde voor en zijn geloof in Maastricht nooit onder stoelen of banken gestoken. „U hebt geloof, hoop en liefde in de

mensen van Maastricht, in daden omgezet". Recht-op, ernstig en mild dankte Gouverneur Houben, daarbij preluderend op zijn vertrek uit Maastricht. „Als ik straks, na zeventien jaren, de mooiste der steden zal verlaten, valt me dat zwaar. Maastricht is uniek in zijn leven, zijn beweging, zijn burgers en zijn bestuur. Ik zou geen enkele van de evenementen, waarvan ik in deze jaren getuige ben geweest, hebben willen missen. Het was goed toeven en werken in Maastricht. Maar ik heb het niet alleen gedaan. Mijn vrouw en kinderen hebben mij daarbij geholpen". Hij hield de jongeren het symbolisch verband voor tussen deze burgerdag en de bevrijding van Maastricht. En hij vroeg hen te beseffen dat de burgers van Maastricht, 19 jaar geleden en na een lange, vreselijke oorlog, dank zij de bevrijding hun burgerrechten terug hadden gekregen.

Samen ging men vervolgens naar het Koningsplein, waar men de bevrijding van Maastricht herdacht, en waar Thieleke Michiels van Kessenich en Wiel Janssen een krans legden bij het monument. Bij een vroegere gelegenheid had de Burgemeester reeds gewezen op de hulp, de steun en de vriendschap welke hij in zijn lange burgemeesterbestaan van de zijde van de Gouverneur had mogen ondervinden. Dat was toen deze hem, op 30 april, onverwacht, midden onder zijn werk, namens H.M. de Koningin kwam medelen dat hij benoemd was tot ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Doch na deze plechtigheid spoedde de vers geridderde zich naar de Prinsenkamer... om daar een vijftal oude getrouwen eveneens een koninklijke onderscheiding uit te reiken. En van de Prinsenkamer naar oud-wethouder J. C. Sleebe, benoemd tot ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Behalve voor de studerende, de werkende en de tot de leeftijd van het Burgerschap gekomen jeugd, heeft Maastricht in 1963 een niet minder warme en daadwerkelijke belangstelling aan de dag gelegd voor de gehandicapte jeugd. In de Bogaardenstraat kwam een fraaie werkplaats gereed voor de geestelijk gehandicapte jongens. Maar vreugdevoller nog werd het jaar voor de 23 geestelijk gehandicapte meisjes, vanwege de vijfdaagse stra-

lende vakantie in Noordwijkerhout. Doch meer nog om het feit dat het naambordje Huize Stella Maris, dat reeds zes jaar de gevel versierde van een onooglijke en onpractische, witgekalkte bouwval boven de Jeker aan de St. Pieterstraat, eindelijk overgebracht kon worden naar de ruimere, meer praktische en prettiger semi-permanente werkplaats in Limmel. Is het toeval dat deze werkplaats werd ondergebracht in een voormalige noodkerk, namelijk die van Heugem? Symbolisch is in elk geval dat de Bouworde de plaatsing voor haar rekening nam. Een groep Italianen van de Bouw-

orde brak de houten noodkerk in Heugem met grote zorg af, een groep Fransen legde in Limmel de fundering en een groep Vlamingen bouwde er de noodkerk weer op. Waarbij de Gemeente alle steun gaf.

Daarnaast mag ook het revalidatiecentrum „De Maasgouw” het eerste blad van zijn historie met sierletters vullen. 1963 werd niet alleen een succesvol jaar — alleen al onder de geestelijk ernstig gehandicapte volwassenen konden er een 70-tal gerevalideerd ontslagen worden — het werd meteen een jaar van uitbreiding. Door de toename

van patiënten (er werden er ruim 300 behandeld) moest er een aparte kinderafdeling opgericht worden, met eigen opname-mogelijkheden, met eigen therapeutische ruimten, eigen speeltuin en oefenzaal, met eigen baden en onderwijs-toepassingen, zoals het mythyl-onderwijs, door de Mythyschool verzorgd.

Want ook de Mythyschool „St. Raphaël”, gelegen aan de rand van Maastricht, dicht bij de Belgische grens, kon met haar zestig spastische en andere gehandicapte kinderen uit geheel Zuid-Limburg op een zegenrijk startjaar terugzien. Waarbij de toekomstige verwerkelijking van het reactiveringencentrum te Valkenburg-Houthem — dat dit jaar zijn ministeriële goedkeuring ontving — nauwelijks een verontrustend organisatorisch element kan vormen. Dan immers zal „St. Raphaël” zich speciaal richten op de dubbel-gehandicapte kinderen uit Maastricht en omgeving en dezen een onschatbaar brok lichamelijk en geestelijk geluk bezorgen.

Sedert de inmiddels ter ziele gegane Opera- en Operette-vereniging „Fons Olterdissen”, in de door Loe Maas bewerkte en ver-Maastrichtste operette „Frau Luna”, het lied van „De Mestreechter Geis”, als pendant van de Berliner Luft, lanceerde, heeft dat begrip, heeft deze woordcombinatie de stad stormenderhand veroverd. Misschien juist omdat het zo moeilijk te definiëren is. En zo vele aspecten in zich kan verenigen. Want het bestaat uit een combinatie van schijnbaar tegenstrijdige elementen, samen gebundeld door een even moeilijk onder woorden te brengen levensopvatting. Daar weet de Haarlemse beeldhouwer Mari Andriessen nu wel van mee te praten. Deze ontving in 1962 de opdracht, „De Mestreechter Geis” te vangen in een huldemonument van de

stad aan zijn zilveren Burgemeester. Uitvoerig en enthousiast dook hij onder in wat hij de stadssfeer geloofde, en kwam dan voor de dag met een rijzige, bijna vergeestelijkte Pierrot-figuur. Maar toen hij de onthulling van het provisoir-gipsen monument op Het Bat beleefde, tegen de decors van een tegelijk nieuw en verjongd-oud Maastricht, en daarbij de als fonteinen sprankelende, spitse en speels-critische onthullingsspeeches beluisterde, zei hij resoluut „neen!”. Mari Andriessen vond dat zijn beeld niet beantwoordde aan de opdracht. De Mestreechter Geis was iets anders. En hij schiep een nieuw beeld. Volks van beweging en mentaliteit, vol levensvreugde en spottend tegelijk, klaar voor een bon mot en tegelijk luchtig filosoferend over de betrekkelijkheid van alle dingen. Deze Mestreechter Geis was het, die medio november zijn ereplaats kreeg op Het Bat. Voor goed.

In deze geest streefde de stad in 1963 naar een harmonische ontplooiing van haar rijke samenleving. Met een zuiver gevoel voor de ernst evenzeer als met de smaak voor het bloesemende feest. Een Maastrichtenaar is trots op zijn monumenten, maar hij protesteerde toen, dit jaar, de nieuwe ontwerplijst voor beschermde monumenten niet minder dan 1392 titels bleek te bevatten (tegen 917 in 1926), waardoor Maastricht, na Amsterdam, de tweede Monumentenstad van het land werd. Hij heeft tientallen jaren gevreigd om de open Stadhuisstraat, maar spaart zijn spot niet nu deze eindelijk dicht is, dank zij de stads- en de provinciale kantoorgebouwen. Zonder organisatie en vergaderingen, viert hij graag elk jubileum mee. De 80-jarige Berchmans-Compagnie zette hij zo dave-

rend in de bloemen, dat deze er zich plotseling weer jong door ging voelen. De 60-jarige Bouwvereniging „Eigen Huis” vond hij pas in feeststemming toen de Staatssecretaris van Algemene Zaken, drs. W. K. N. Schmelzer, haar in een causerie een bloem op de feestjas stak: „Uw vereniging heeft een stuk pionierswerk verricht”. Stralend vierde hij de gouden jubilea van Herwonnen Levenskracht, afdeling Maastricht, en van de Sociale Raad Maastricht. Het 60-jarig bestaansfeest van de Katholieke Bond van Overheidspersoneel, afdeling Maastricht — waar deze vakvereniging haar oorsprong vond —, versierde hij enerzijds met een fiere herdenking van „de heilige drekmaan” Jacques Vermeulen, anderzijds met het scherpstellen der controverse tussen KABO (K.A.B.) en ARKA rond de nieuwe vakcentrale structuur. En alhoewel zelf ten onrechte denkend „dat je er niks aan hebt”, wist hij toch alle respect op te brengen voor de 89 B.B.ers die de vrijwilligersmedaille „Patriae Servire Libertas” voor tien jaar trouwe dienst op hun niet zo elegant blauw-grijs uniform kregen geprikt. Hij herdacht zelfs het éénjarig bestaan van de Jongerenkursus, met, dit jaar, 75 meisjes-leerlingen afkomstig uit een vijftal grote industrieën. Alleen de 35 Zusters Franciscanessen, van het klooster aan de Sint Maartenspoort, slaagden er op 20 oktober in, zonder weten van de buitenwereld, in haar kloosterkring het feit te herdenken dat deze Orde zich een eeuw geleden vestigde in Maastricht, waar zij thans zes scholen leidt. Dat lukte de vier Zusters van de Orde van het Sacrament der Liefde niet, toen zij op 8 september het feit herdachten dat de Orde zich vijftig jaar geleden in Heugem vestigde. Een triomfale tocht naar en van de kerk, een

grootse receptie, een geillumineerd klooster, geschenken en een openluchtconcert moesten zij zich laten welgevalen. Heeft Maastricht trouwens, zij het minder spectaculair, maar met evenveel warmte in 1963 de Zusters Augustinessen van Sinte Monika in haar klooster „Mater Dei” aan de Lenculenstraat niet met raad en daad bijgestaan? Ook dat toch behoort tot De Mestreechter Geis. Vraag het maar aan de Ceylonese Jezuiet Pater Stefan Fernando die, enkele dagen na zijn priesterwijding in de Sint Servaaskerk, in Limmel niet enkel gastvrijheid vond voor zijn Plechtige Eerste H. Mis, maar die er geheel als een eigen zoon uit de parochie gefêteerd werd. Niet alleen hadden enige notabele burgers het financieel mogelijk gemaakt dat de moeder van de jonge priester uit Ceylon kon overkomen, maar Limmel zorgde ook voor het traditionele neomistenfeest met versierde straten, met bruidjes en ruiters, met muziek en zang, met een receptie, serenades en geschenken. De Mestreechter Geis. Hij was te gast bij het afscheid van Pastoor J. J. G. van Bommel, benoemd tot Deken van Weert, zoals hij te gast was bij het welkom aan zijn opvolger in de Basiliek, pastoor Drs. J. Bohnen, in de talrijke Paas-priesterfeesten, in de verregende processie van St. Matthias en St. Servaas, in de vervroegde processie van de Basiliek, bij de installatie van Pastoor Jean Mulkens in Limmel, in de Caritasweek, en bij het verstrekken, per 1 oktober, van warme maaltijden aan bejaarden en invaliden, door de Dienst Maatschappelijk Werk Sint Servaas.

De Mestreechter Geis liet ook M.V.V. niet in de steek, dat om zijn 50 jaar onafgebroken spel in de hoogste klasse van de K.N.V.B. de „Gouden Ster”

aangeboden kreeg door de Burgemeester, namens „De vrienden van M.V.V.” Dit revancheerde zich op het thans vrijwel geheel voltooide (met 7 nieuwe tennisvelden, 2 nieuwe velden voor M.H.C., de Maastrichtse hockey-club) Geusselt Stadion met enkele verrassende overwinningen. Trouwens, er werd in 1963 nogal wat gesport in Maastricht, dat mocht roemen op 151 voetbalelftallen, waarvan 63 junioren en 88 senioren-elftallen; op 8 dames- en heren handbal-elftallen, op 8 dames- en heren-hockey-elftallen, op twee grote atletiek-organisaties: A.V. '34 en Kimbria, met de Nederlandse kampioen polsstokhoogspringen (voor de 6e maal) Servee Wijzen, die ook nog zijn Haags record van 7 juli (4.24 meter) twee weken later in Versailles verbeterde (4.25 m). Twee honkbal-clubs, twee tennis-clubs, acht volleybal-clubs, drie basketbal-, twee judoclubs, vier gymnastiek-verenigingen, zes zwem- en watersportclubs (met de Ned. kano-kampioen Chic Weyzen) en de bokscub M.S.S. (met de Nederlandse kampioen zwaargewicht amateurs) rondden het Maastrichtse sportpatroon af. Deze boksvereniging vierde trouwens met spectaculaire wedstrijden en een grote receptie haar 25-jarig jubileum. Het zou onjuist zijn hier de Nederlandse kampioenen van de Mastreechter Keigel Boond, met de persoonlijke kampioene Mevr. Van de Burgt-Bidlot, en Kollefitt te vergeten. Naast de veld-, de water- en de zaalsport neemt ook de kamersport, rond het T.V.-kastje, van dag tot dag in belangstelling toe. Een voetbalwedstrijd op de T.V. betekent een avond volkomen lege straten, uitgestelde vergaderingen en repetities, en lege toneel- en concertzalen. De woensdagavond is de Zwarte Avond geworden, waarop de geblokte witte bal de suspense-techniek van Hitchcock ver

overtreft. Een avond die De Mestreechter Geis in gevaar zou brengen, waren er niet ook nog waardevoller en gezonder sportfeesten te memoreren, zoals de jaarlijkse sportuitwisseling tussen Aken, Luik en Maastricht (dit jaar in Aken), de waterski-show op de Maas, die de variété-kwaliteiten van de meeste Nederlandse T.V.-show-sterren flink in de schaduw stelden, en tenslotte de sportdag van de „Maasgouw” met het eerste internationale zit-volleybal-tournoi, op 1 september, door de Maastrichtse Gehandicapten-sportvereniging, georganiseerd in de sportzaal van de Tapijnkazerne, voor de zilveren beker van „de Vrienden van De Maasgouw”.

Het lijkt ons niet zo maar toevallig, dat de Maastrichtse V.V.V. royaal meewerkte aan het verrukkelijk boekwerkje „Der Fünf-Länder-Ring, Le Circuit des Cinq Pays, Het Vijflandentraject”, waarin een nieuwe route voor het Vreemdelingenverkeer een waarachtig Europees cachet heeft gekregen: een lang parcours dat de grensgebieden doorkruist van Duitsland, Frankrijk, Luxemburg, België en Nederland. En het lijkt ons ook niet maar toevallig dat het beeldende-kunstjaar in Maastricht sloot met een rijke tentoonstelling van kunstwerken uit de driehoek Maastricht, Aken, Luik — een tentoonstelling die, door de Lionsclub uit Valkenburg georganiseerd, op vijf plaatsen in de grensgebieden te gast zal zijn en die als „Kunst ohne Grenze” het om verdere afwerking smekende Bonnefantenmuseum alle eer aandeed. De Mestreechter Geis „vrucht én inzet van een nooit beëindigende samspraak tussen romaanse en germaanse cultuurstromingen” (Dr. J. N. G. M. A. Viegen) en daardoor steeds loyaal open voor het verre en vreemde, heeft naast zijn ietwat besloten aspect

tevens een grote openheid voor het vreemde, dichtbij en veraf. De Mestreechter Geis is Europees van huis uit. Waarom het dan ook niet hoeft te verwonderen dat het buitenland (als gast of als gastheer) zulk een enorme rol speelt in het rijke culturele leven van de stad. Het jaar 1963 is in dat opzicht wel zeer voorbeeldig geweest.

De lijst van buitenlandse gezelschappen of individuele kunstenaars die Maastricht in het afgelopen jaar bezochten en met een uitvoering, concert, tentoonstelling vereerden is gemakkelijk in staat Maastricht te doen ontdekken als een volledig internationale stad. Wij behoeven slechts te herinneren aan het, voor wat de plaats van uitvoering betreft jammer genoeg gedupeerd, concert van Die Bamberger Symphoniker — aan de in een uitverkochte schouwburg eindeloos toegejuichte groep religieuze neger-dansers en -zangers uit New-York „Black Nativity” — aan de Zwitserse beroemde Toneelgroep Die Schauspieltruppe Zürich, die de „Penthesilea” van Von Kleist bracht; aan het Pirakon Theatron uit Athene met Aischulos' „Oresteia”, zo uitbundig toegejuicht; aan de Städtische Bühne uit Münster met Brecht's „Dreigroschen Oper”, aan het fantastische Danstheater Broin uit Tsjecho-Slowakije, — aan het Parijse toneelgezelschap „Les Spectacles Jean-Jacq Celier” met „Asmodée” van François Mauriac; aan de clown Dimitri van Ascona, het Theater Millowitz uit Keulen, het Grenzlandtheater uit Aken, dat bijna kind aan huis is in de Maastrichtse Schouwburg; aan het Spaans Danstheater Fiesta Gitana; aan de studenten „Varsity Singers” uit New York, die in de aula van het conservatorium optraden; aan Les Petite Chanteurs de St. Jean de Passy uit Parijs, te gast bij het zangkoor Don Bosco in het Heuge-

merveld; aan het bezoek van een serie meesterdrukkers uit Antwerpen; aan de Provençaalse folkloristische groep „La Souleiado” die, begeleid door Ton Schreuder, op het Onze Lieve Vrouweplein een succesvolle demonstratie gaf van Provençaalse liederen en dansen; aan de Schola Cantorum van de Pauselijke Universiteit te Comillas-Santander (Spanje) die een avondconcert gaf in de Basiliek; aan de beiaardier van de Rockefeller Memorial Chapel in de universiteit van Chicago, Daniël Robins, die een recital gaf op het gerestaureerde carrillon in de Stadhuistoren; aan Sieglinde Ahrens, de bekende Duitse organiste die een concert in de St. Matthiaskerk, aan Louis Toebosch die een concert gaf op het geheel gerestaureerde door de Maastrichtse orgelbouwer Andries Severijn

in 1652 gebouwde, orgel van de Basiliek; aan de grote Franse componist en pianist Francis Poulenc, die met het L.S.O. in Maastricht, enkele dagen voor zijn plotseling overlijden te Parijs, zijn laatste concert gaf en de dag daarna nog de Staar-repetitie bezocht, als dank voor 't feit dat deze zijn „Quatre petites prières" leven gegeven had. Hoeveel wereldbekende solisten treden jaarlijks niet op in de 28 Maastrichtse L.S.O.-concerten, van Boris Gutnikow tot Arthur Rubinstein. Stonden er in 1963 niet twee wereldpremières van composities van de Belgen N. Rousseau en M. Poot op het programma, naast een drietal Nederlandse premières van composities van W. Walton, V. Rieti en J. Pizetti?

De Mestreechter Geis. Open voor al het goede en schone van waar ook ter wereld. Maar ook graag bereid zijn eigen vreugde aan de schoonheid uit te dragen over heel Europa. De Maastrichtse beiaardier Mathieu Steyns gaf een concert op het Amsterdamse Munttorenaccorillon; de organist van de Basiliek Jean Wolfs gaf concerten in Parijs, in Hinsbeck (W.Duitse Radio), in de Dom van Brescia, in de Kathedraal van Namen en in Antwerpen; de directeur van het Limburgs Symfonisch Accordeon-orkest te Maastricht, Hub Kicken, zat in de jury voor het wereld-accordeonfestival te Ancona in Zuid Italië; de Fanfare St. Jozep concerteerde in het Kurpark te Aken; harmonie Kunst door Oefening gaf enkele avondconcerten in Haguenau (Frankrijk), terwijl de Koninklijke Harmonie concerteerde in Dole, in de Franse Jura; de Drumband Mariënwaard boekte groot succes op het Xle internationaal Jeugdmuziekfestival te Neerpelt (België); de Mastreechter Staar, die op de voorlaatste junidag in een feest van heel Maastricht, haar 80e verjaardag vierde en een halve dag lang bij

het receptieboek moest staan voor het eindeloos défilé van vrienden en bewonderaars uit heel het land en op die dag haar vierde gouden grammofoonplaat ontving, zong met Vera Lynn op het feest van Blokker en verzorgde op 21 september een groot gala-concert in het Auditorium Maximum te Hamburg (ter gelegenheid van de Tuinbouw-Wereldtentoonstelling aldaar), dat stormen van applaus deed losbarsten. Maar de „Staar" was niet het enige gezelschap uit Maastricht dat in die dagen aan de faam van de stad nieuwe glans gaf. Op hetzelfde tijdstip zat de Koninklijke Harmonie in Barcelona, waar zij het jaarlijkse feest ter ere van O.L. Vrouw van Genade opluisterde en deelnam aan een internationaal festival van muziekkorpsen. Vergezeld van „euze Börgemeister" begon de „Aw Hermenie" op zondagmorgen haar programma met het opluisteren van een heilige Mis in de kathedraal. In de namiddag trok zij mee in de grote mariale stoet, om op de drie volgende dagen steeds nieuw enthousiasme te kweken met concerten, parades en aubades. Officiële ontvangsten en vriendschapsbetogingen zorgden verder voor de volledigheid van deze buitengewone concertreis, welke mede door gemeente, bedrijfsleven, industrie en burgerij mogelijk gemaakt was.

En nog in diezelfde septemberdagen ging een ander gezelschap op goodwill-reis: het Maastrichts Mannenkoor, vergezeld van de Wethouder van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Mr. W. Korn. Een busreis, die onderbroken werd in Neckarsulm, een Zuid-Duitse toeristenplaats, waar een avondconcert gegeven werd in Innsbüch, in Florence met een concert in de binnenhof van de Basilica di San Lorenzo en met een ontvangst op het stadhuis door de in heel Europa

als voorvechter der wereldeenheid bekende burgemeester Dottore La Pira. Maandagmorgen uit Maastricht vertrokken, arriveerden de M.M.ers vrijdagavond in de Eeuwige Stad, het einddoel van hun reis. Geweldig was de ontvangst, zaterdagmorgen in het machtige Kapitoel, het Stadhuis van Rome; en de ene verrassing volgde op de andere: de erepenning van de stad, een T.V.-uitzending, de aanwezigheid van Kardinaal Giobbe, de vrouwelijke burgemeester van het stadje Palestrina, van de Italiaanse componist Albanesi en zovele autoriteiten op het concert in de aula magna van de Delle Atenea Antoniano, de hartelijke ontvangst 's avonds in Palestrina, waar een galaconcert werd gegeven. Het hoogtepunt, de apotheose van de reis was echter de audiëntie, op zondagmorgen 22 september, in de aula Delle Benedictione, bij Paus Paulus VI, in het Vaticaan. „Ook begroet ik hier het Maastrichts Mannenkoor uit Holland”, zei de Paus, zich richtend tot het M.M.-bestuur, dat vlak naast de Pauselijke troon zat en tot de zangers die een speciale plaats gekregen hadden. En Hij vertelde, dat Hij reeds in

Maastricht was geweest, in de tijd van deken Ingendael, en dat Hij zich de St. Servaaskerk herinnerde. Natuurlijk werd er tijdens de audiëntie gezongen (Mgr. Dahmen had het bezoek fantastisch geregeld): een geestelijk lied en daarna, voor de 5000 vreemdelingen in de audiëntiezaal, het Limburgs Volkslied, aangekondigd als „nog een geestelijk lied”, iets waarover zelfs de Paus naderhand kennelijk plezier had. Voor de M.M.ers een tot in lengte van dagen onvergetelijke morgen op een onvergetelijke reis, welke precies tien dagen duurde.

Muziekstad Maastricht kende in 1963 echter nog andere memorabele gebeurtenissen. Zij vulde het Staargebouw voor het dankconcert van de Barcelona- en Rome-reizigers, en voor het buitengewoon concert van de Mastreechter Staar met het L.S.O., de bariton Heinz Rehfuss en een klein koor van het Aachener Domchor. Zij vierde met élan het gouden jubileum van Benôit Franssen, de 70-jarige directeur van het St. Servaaskoor. Oranje-Nassau en Sylvester Ridderorden sierden hem en een opdracht van O.K. en W. voor beiaardcomposities

sloten bij de grote muzikale hulde aan. Juichte de Staar om de jubileumplaat, de Zuid Nederlandse Opera was niet minder trots om haar nieuwe „Carmen“-versie. De mensa van de Jan van Eyck-Academie bood behalve warme maaltijden, ook jazz- en dixieland-concerten aan, het Conservatorium concerteerde voor het eerst in de Basiliek en Thei Sleebe en Ton Schreuder verrijkten het mager geworden traditonele bevrijdingsfeest met een geslaagd licht- en klankspel op de Markt.

Maar mogen wij om de muziek de boeiende of belangrijke gebeurtenissen in de andere culturele sectoren vergeten? Zoals de toekenning van de Culturele Prijs Limburg 1962 aan mr. drs. H. Wouters, archivaris en bibliothecaris van Maastricht, en van de (3e) Jongerenprijs aan de grafische kunstenaar Wies van de Wijngaart. In de schouwburg werd de Theaterkring Maastricht opgericht, die op de Nederlandse première van Jan Wolkers' „Babel“ wist beslag te leggen; er kwam een Filmliga Maastricht, die meteen op vele honderden leden kon wijzen, en een nieuw onafhankelijk maandblad „Mosaiek“ begon zijn culturele en politieke loopbaan. Ook op het gebied van tentoonstellingen, in de Dominicanenkerk, in de expositieruimten van Kunsthandel Dejong-Bergers, in Arti en in D'n Tunnel, was er een en ander te doen. Vooreerst de expositie van verrassende porcelein-unica van de 70-jarige kunstenaar en ere-medailleddrager Edmond Bellefroid, exposities van Joep Nicolas, Guill. Serpenti, Keulse kunstenaars en de grote W.W.W.-tentoonstelling bij gelegenheid van de overdracht door de Gouverneur van de honderd-duizendste na-oorlogse woning in Limburg. De Bonnefantien haalde de foto-journalisten uit de grensgebieden binnen zijn muren en het Mabi-

theater gaf glans aan de première van de Europees bekroonde kleurenfilm „Maasvaart“, door N.V. Profilti vervaardigd in opdracht van de Limburgse Scheepvaartvereniging. Het Jeugd Operette Gezelschap Maastricht luisterde in verschillende Maastrichtse parochiekerken de hoogfeesten op met een Paas- en Kerstspel, en het Derde Orde Gebouw zag, als De Kleine Comedie, haar populaire toneeluitvoeringen met groeiende belangstelling gekroond. Ook de Toneelacademie deed van zich horen, via een samen met de Antwerpse toneelstudio, gerealiseerd spel voor de Belgische en de Nederlandse T.V.

Een gevoelige slag trof het culturele leven van de stad door het plotselinge overlijden aan het jaareinde van de veelzijdige kunstenaar Jérôme Goffin. De vrede, die hij in zijn laatste werk, de kerstwens van de stad, tot uitdrukking bracht, moge hem nu ten deel vallen.

Woningen, industrieën, sociale voorzieningen, groeps- en organisatie-gebeurtenissen . . . . . het stadsleven, indien harmonisch opgebouwd, kan evenmin aan de mensen zelf, aan de individuele gebeurtenissen voorbijgaan. Deze vormen juist de kleine lichtflikkeringen en schaduwvlekjes op het grote doek van het stedelijk gebeuren.

En De Mestreechter Geis hoezeer ook op het gemeenschappelijke ingesteld, komt nooit los van, is integendeel sterk verweven met het individuele, met het persoonlijke element.

Het bezoek van H.K.H. Prinses Margriet als eregaste op de bruiloft van Jenny, de jongste dochter van Gouverneur Houben, de spectaculaire brand in de opslagplaats van schuimrub-

ber-matrasen aan de Maastrichter Grachtstraat, het vlagvertoon van een squadron ondiep-watermijnvegers van de Kon. Ned. Marine roepen ieder een eigen Maastrichtse reactie op. Individueel en persoonlijk zoals ook de banden zijn van de nieuwe Gezellen van St. Amor tot de stad van hun hart, Maastricht. Een bijzondere grammofoonplaat met composities van de Maastrichtse St. Servaas-kannunik en hofmusici van Lodewijk XIV, Henri Dumont, mag misschien aan de aandacht ontsnappen, de Maastrichtse herdenking van „150 jaar onafhankelijk Nederland“ krijgt misschien, ondanks de rede van Prof. dr. L. J. Rogier, en ondanks „In Maastricht waait weer de Oranjevlag“, een aantrekkelijk geschiedenisboekje dat de Gemeente aan de schooljeugd uitreikte op 15 november, niet de glans welke zij verdiende, even weinig als de installatie van de streekverbeteringscommissie, „het land van St. Servaas“, of het bezoek van de Beneluxraad op een mooie oktoberdag aan Maastricht. De jaarlijkse grote Dahlia-show, door de zilveren beschermvrouwe, baronesse Michiels van Kessenich-Van Meeuwen in de Sphinx-zaal geopend, krijgt die belangstelling wel. Evenals de grote diershow in De Stuers of de opening van de spekgladde Slipschool in Limmel. Dat een dozijn knaapjes van 10 tot 13 jaar in staat is de Maastrichtse „Werken“ door hun vernielzucht onveilig te maken, mag een slechte indruk geven, de oud-minister van Maatschappelijk Werk, de heer Ensberg, was vol lof over de Tapijnstraat waar de bewoners zelf, met gemeentelijk hout en gemeentelijke verf, hun straat en huizen een nieuw aanzien gaven. Een nieuw aanzien, zoals ook Limburs Districtscentrum van de Telefoondienst krijgt door een enorme nieuwbouw van twee vleugels

achter de oude Walmuur, tussen de Helpoort en het Pater Vincktoentje. Het telefoon-lief-en-leed kan er alleen maar bij winnen.

Want naast het lief, was er in 1963 ook het leed. Het jaar was nog jong toen de Maastrichtse dichter Pater Hilarion Thans in Smeermaes overleed. Vooral in doktorenkringen trof het leed. Dr. Koenen, Dr. Th. Lebesque, en Dr. J. Simons werden aan hun drukke praktijk ontnomen. Overleden verder mr. Eugène Rikmenspoel, secretaris van de Sociale Raad; pastoor H. Theunissen uit Wolder, oud-missionaris van Saskatchewan in Canada; Bernhard Rosenmöller, directeur van Vroom & Dreesmann; Oud-pastoor A. H. J. J. Janssen van Scharn-Heer; de jonge missionaris Pater D. Florack S. M. A., die bij een ongeluk in zijn Ghanese missie om het leven kwam; Ir. Cl. G. Driessen, oud-directeur der Maastrichtse gas- en waterbedrijven; de Rijksspeurhondgeleider Wachtmeester W. J. B. Berns; Zuster Maria Oda, van de Orde van het Arme Kind Jezus, autoriteit in de huishoudopleidingen; de rasechte Maastrichtenaar Fons Sonnevillie en terwijl Maastricht druk doende was haar kerstkleed aan te trekken en de straten getooid waren in een feestelijke lichtkrans, de journalist J. van Term, welke uit hoofde van zijn beroep een geregeld bezoeker is geweest van de perstribune in de Maastrichtse raadszaal en schrijver van de tekst van het jaaroverzicht „Maastricht in 1961“.

Doch er kwamen ook nieuwe gezichten. Zoals Dokter J. van der Heyden, die de scheidende dokter B. G. de Jong als directeur van het ziekenhuis St. Annadal kwam vervangen, de heer G. A. Kneplé als de nieuwe hoofdredacteur van „De Nieuwe Limburger“.

Maand na maand, week na week en dag na dag schoof „het jaar met de glimlach“ voorbij, en ieder nieuw uur was anders dan het vorige. Weemoediger of blijer, droeviger of hoopvoller. 1963 liep ten einde. Maar vóór het zijn laatste kalenderblaadje afscheurde, voltrok het nog een plechtigheid, welke een grote indruk maakte op de stad Maastricht: het officiële afscheid van Limburg, in de schouwburg, van zijn vertrouwde „Gouverneur“ dr. F. Houben, die vele en vaak moeilijke jaren de Provincie met hart en ziel leidde.

De benoeming van de nieuwe Commissaris der Koningin in de Provincie Limburg, Mr. dr. Ch. J. M. A. van Rooy, oud-burgemeester van Venlo, Eindhoven en Heerlen, oud-minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, 51 jaar en Rotterdammer van geboorte roept goede verwachtingen op. Maastricht hoopt een nog krachtiger bloei tegemoet te mogen gaan. Weemoed en vertrouwen vermengen zich in beide feiten, zij hebben het gehele jaar 1963 mee-gekenmerkt. Een rustig, werkzaam jaar, midden in een bewogen wereld.

De tekst voor dit jaarverslag „Maastricht in 1963” werd in opdracht van het Stadsbestuur geschreven door Lou Maas. De foto's op de omslag zijn van Frans Lahaye.

De clichés werden vervaardigd door de Clichéfabriek Maastricht. Jan Dieteren maakte de lay-out. Drukkers waren de N.V. Drukkerij Leiter-Nypels, Maastricht.

Overzicht van de tussen de tekst geplaatste foto's:

- blz. 3: een fragment van het in de Maas tijdens baggerwerkzaamheden gevonden „historisch puin” (foto J. Voets).
- blz. 4: een gedeelte van het Romeinse „hypo caustum” in de Stokstraat (foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg).
- blz. 5: Maastrichts' burgervader in het romeinse bad (foto J. Voets).
- blz. 7: de cement-tanker „Maasvallei” (foto N.V. ENCI-Maastricht).
- blz. 8: de nieuwe Vloertegelfabriek van de N.V. Porselein- en Tegelfabriek MOSA (foto F. Lahaye).
- blz. 8: de „P.M. 6” van de Koninklijke Nederlandsche Papierfabriek.
- blz. 11: de tunnel aan de Scharnerweg (foto J. Huinck).
- blz. 12: de „Maasboulevard” (foto J. Voets).
- blz. 15: herbestrating van de Grote Staat (foto Fotopersbureau „Het Zuiden-Fontein”).
- blz. 16: de Wethouder van Openbare Werken in zijn element (foto J. Voets).
- blz. 17: nieuwbouw aan de Stadhuisstraat (foto's F. Lahaye).
- blz. 18/19: uitbreidingsplan „Malberg” (tekening van het Bedrijf Openbare Werken).
- blz. 21: winter 1963 (foto J. Voets).
- blz. 22: ontspanning voor de Maastrichtse jeugd (foto J. Voets).
- blz. 23: nieuwe burgers (foto J. Voets).
- blz. 24: een hoekje in de Maastrichtse Jongeren-Sociétéit (foto H. Disch jr.).
- blz. 26: het gerestaureerde Séverin-orgel in de Onze Lieve Vrouwe-basiliek (foto F. Lahaye).
- blz. 29: Francis Poulenc op (afscheids)-bezoek bij de „Staar” (foto A. Heyn).
- blz. 30: de „Koninklijke Harmonie in Barcelona (foto M. van Grinsven).
- blz. 32: het „Maastrichts Mannenkoor” in Florence.
- blz. 35: de scheidende en nieuwe gouverneur van de provincie Limburg (foto's van F. Lahaye te Maastricht en Anp-foto te Amsterdam).

